

Socio-Economic Innovation Labs voor duurzaam verdienvermogen

Groei voor Nederland: denkrichtingen

Hoe zorgen we er met elkaar voor dat de Nederlandse economie ook op de lange duur goed blijft werken?

Beter nog: hoe zorgen we ervoor dat we daarmee onze welvaart kunnen behouden en zelfs vergroten?

Op dit moment werkt het kabinet aan een langetermijn-groeistrategie voor Nederland.

De Nederlandse sociale en geesteswetenschappen (*Social Sciences and Humanities – SSH*) behoren tot de wereldtop. Dit SSH-veld ziet een aantal kansen om bij te dragen aan het duurzame verdienvermogen van Nederland. In deze brochure geeft het SSH-beraad daar enkele voorbeelden van. Het zijn nadrukkelijk voorbeelden; het veld beschikt over veel meer kennis.

Brede welvaart met als basis onze kennis

Nederland wordt gezien als één van de prettigste landen om te wonen en werken; we hebben een inclusieve, duurzame en brede welvaart. Om dat zo te houden moeten we investeren in het Nederlandse verdienvermogen en dan met name in onze sterke punten, waaronder ons kennisniveau. De groeistrategie van het kabinet benadrukt dan ook het belang van investeren in en verder ontwikkelen van talent, van iedereen, en het versterken van onderzoeks- en innovatie-ecosystemen. In algemene zin is investeren in onderzoek, onderwijs en innovatie dé sleutel voor de toekomst.

Socio-Economic Innovation Labs

Duurzaam verdienvermogen moet gecreëerd worden op basis van kennis en onderzoek. Wij stellen daarom voor om een aantal Socio-Economic Innovation Labs te realiseren. In deze grote, interdisciplinaire Labs, die zullen zijn gesitueerd op meerdere universiteiten, komen stakeholders op de desbetreffende kennisgebieden bij elkaar. Zij krijgen financiële steun vanuit het groeifonds en de R&D-budgetten van het bedrijfsleven. De Labs sluiten aan bij het grote doel: Nederland klimaatbestendig, duurzaam, gezond, veilig en welvarend houden.

Nederland toonaangevend voor brede welvaart: hoe dat te bereiken?

We geven in deze brochure zes voorbeelden van Socio-Economic Innovation Labs. We gebruiken Nederland hierbij als hotspot van brede welvaart, en als laboratorium. De voorbeelden sluiten nauw aan bij de brede welvaartdoelen en de centrale pijlers van de groeistrategie, zoals talentontwikkeling, uitbouw van sleuteltechnologieën en de klimaattransitie:

- Human Behavior Lab
- Climate Transition Lab
- Humane Artificial Intelligence Lab
- Socio-Economic Infrastructures Lab
- Cultural Heritage Lab
- HollandCity Lab

Human Behavior Lab: iedereen doet mee

Er wordt veel gevraagd van de burger. Zelfredzaamheid, zich houden aan wetten en regels, gezond leven, geen schulden maken, enzovoort. Niet iedereen kan aan die verwachtingen voldoen en sommige mensen raken daardoor in de problemen. Dit beïnvloedt ook de volgende generatie. Als beter kan worden ingespeeld op gedrag, worden wetgeving, beleid, preventie en hulpverlening effectiever. Kennis over hersenen kan nog veel beter worden geïntegreerd in kennis over gedrag en gedragsbeïnvloeding. Door deze kennis te combineren met inzichten uit de maatschappij-, gedrags- en geesteswetenschappen en het recht, zijn innovaties mogelijk in bijvoorbeeld de jeugdzorg, de gezondheidszorg, het onderwijs en op het terrein van veiligheid en straffen.

Kennis over hersenen en gedrag maakt innovaties mogelijk in bijvoorbeeld de jeugdzorg, de gezondheidszorg en het onderwijs.

Onderzoekers van Nederlandse universiteiten, hogescholen en andere kennisinstellingen werken aan een effectieve toepassing van kennis over hersenen, cognitie en gedrag op belangrijke vragen rondom insluiting, uitsluiting en gedragsbeïnvloeding in de samenleving. Dat doen zij samen met het SCP, maar bijvoorbeeld ook met organisaties binnen de rechtspleging, gezondheidszorg, onderwijs en schuldhulpverlening.

Doordat beleidsmakers, behandelaars en de wetgever beter inzicht krijgen in hoe gedrag kan worden begrepen en beïnvloed, verbeteren de levenssituatie en kwaliteit van leven in Nederland. Mensen die er niet of minder goed in slagen gezond en veilig te leven en mee te doen in arbeid, opleiding en zorg kunnen beter worden geholpen.

Climate Transition Lab: bedrijfsleven vergroenen via de investeerders

Bedrijven werden en worden niet of nauwelijks financieel gestimuleerd hun uitstoot van broeikasgassen te verminderen. De klimaatverandering die hierdoor in gang is gezet, wordt wel 'het grootste marktfalen ooit' genoemd. Klimaatverandering dreigt nu ongekende maatschappelijke kosten met zich mee te gaan brengen. Hoe krijg je bedrijven zover dat ze inzetten op duurzame bedrijfsactiviteiten?

De financiële sector heeft de afgelopen jaren methodes ontwikkeld die het mogelijk maken om als financieer rekening te houden met klimaat- en transitierisico's. Het risico bestaat immers dat bijvoorbeeld oliebedrijven hun investeringen niet meer terugverdienen door een effectief klimaatbeleid.

Door beter inzicht in klimaat- en transitierisico's kunnen investeerders de energietransitie versnellen en tegen de laagst mogelijke kosten realiseren.

Financiële instellingen, De Nederlandsche Bank, klimaatwetenschappers en overheden moeten gezamenlijk scenario's ontwikkelen met verschillende energietransitiepaden en de bijbehorende gradaties van klimaatverandering.

Doordat financiële instellingen, beleidsmakers en toezichthouders beter inzicht krijgen in de risico's, kunnen zij hun investeringsbeleid hierop afstemmen en zo de energietransitie versnellen en tegen de laagst mogelijke kosten realiseren.

Humane Artificial Intelligence Lab: transparantie en publieke waarden waarborgen

De ontwikkelingen in AI gaan snel. De samenleving is snel veranderd door de digitale transitie en het tempo van verandering zet door. Wat de effecten zullen zijn op het menselijk gedrag en samenleven is nog slechts in grote lijnen kenbaar. De risico's zijn ook evident. Ethiek en regulering lopen achter op de technologie en het risico bestaat dat daarmee technologie de mensen gaat sturen, maar ook dat bias en vooringenomenheid versterkt worden. Transparantie is een grote uitdaging. Verantwoording, duidelijkheid over eigen- dom en neutraliteit in de zin van niet-discriminerend zijn, zijn voorwaarden voor vertrouwen in de overheid en het bedrijfsleven.

Regulering, eerlijke algoritmes en transparantie moeten zorgen voor een verantwoorde welvaarts-groei door digitalisering.

Door de krachten uit de verschillende SSH-disciplines te bundelen en deze te verbinden met geavanceerde technologische kennis, het bedrijfsleven en maatschappelijke partners kunnen we in Nederland voorloper worden in een Humane AI-aanpak. Dat houdt in: transparantie, bescherming van de privacy en waarborging van publieke waarden, als Europees antwoord op de strategieën van China en de VS.

Duidelijk is dat AI menselijk gedrag en de samenleving ingrijpend zal veranderen. Door de regulering van aansprakelijkheid en verantwoordelijkheid, het ontwikkelen van eerlijke algoritmes en het waarborgen van de transparantie kunnen we zorgen voor een verantwoorde welvaarts-groei door digitalisering.

Socio-Economic Infrastructures Lab: het complexe web van beleidsmaatregelen inzichtelijk maken

Verondersteld wordt dat sociaaleconomische infrastructures een positief effect hebben op brede welvaart. Ze worden echter niet of onvoldoende gemonitord en geëvalueerd, waardoor onbekend is wat de *return on investment* is van alle beleidsinitiatieven en -programma's (in bijvoorbeeld zorg, werk en milieu) en het niet mogelijk is evidence-based advies te geven voor beleidsontwerp. Door het gebrek aan systematisch en integraal onderzoek blijft onderbelicht a) welke ontwerpkenmerken van deze initiatieven effectief zijn in het verhogen van brede welvaart, en b) in hoeverre en op welke manier het samenspel tussen al deze initiatieven brede welvaart verhoogt of juist ondermijnt.

De SIEM geeft antwoord op de vraag welke sociaaleconomische infrastructures effectief zijn, welke minder, en waarom.

Doel van dit Lab is om integraal inzicht te krijgen in de ontwerpkenmerken van beleidsinitiatieven en de samenwerking daartussen in relatie tot indicatoren van brede welvaart. Hiertoe wordt een instrument ontwikkeld: de jaarlijks uit te voeren landelijke Sociaal-Economische Infrastructuur Monitor (SIEM). De SIEM a) verzamelt jaarlijks data over de verspreiding en kwaliteit van sociale infrastructures in Nederland en koppelt deze aan CBS-registerdata over economische en brede welvaartsindicatoren, en b) plaatst de verschillende sociale infrastructures op verschillende beleidsterreinen in een model, waardoor het effect van een maatregel op de brede welvaart kan worden voorspeld.

De SIEM geeft antwoord op de vraag welke sociaaleconomische infrastructures effectief zijn, welke minder, en waarom. Op basis van deze inzichten kan de *return on investment* van initiatieven worden verhoogd en de brede welvaart worden geborgd.

Cultural Heritage Lab: beschermen van erfgoed

Cultureel erfgoed wordt in toenemende mate door overheidsinstanties op nationaal en Europees niveau gezien als een van de hoekstenen van de samenleving. Het is een middel om de economische prestaties, het leven en de leefomgeving van mensen te verbeteren, maar ook een bron van reflectie op kwesties van identiteit en inclusiviteit. Door de toeristenindustrie is erfgoed een economische factor om rekening mee te houden.

Met dit Lab zorgen we ervoor dat het culturele erfgoed sterker bijdraagt aan het maatschappelijk welzijn.

Het Cultural Heritage Lab initieert, stimuleert en faciliteert innovatief onderzoek naar de aard en context van materieel cultureel erfgoed en fungeert als een instituut voor de geavanceerde studie van de materiaalgeschiedenis. Het verzamelt wetenschappelijke expertise van academische en culturele erfgoedinstellingen en zorgt tegelijkertijd voor kennisoverdracht binnen de samenleving en aan degenen die cultureel erfgoed beschermen. In het Lab werken verschillende SSH-disciplines samen met *conservation studies & sciences*.

Cultureel erfgoed is een cruciale factor voor het vestigingsklimaat en het aantrekken van toeristen, waarbij in toenemende mate de toeschouwer deelgenoot gemaakt wordt van de materiële aspecten van het erfgoed en de conservering hiervan. Erfgoed vormt bovendien een belangrijke factor in identiteitsvorming van een samenleving. Door dit Lab zorgen we ervoor dat het culturele erfgoed sterker bijdraagt aan het maatschappelijk welzijn.

HollandCity Lab: aantrekkelijk blijven voor het (inter)nationale bedrijfsleven

Op dit moment kiest het (inter)nationale bedrijfsleven nog voor Nederland, maar kapitaal, arbeid en kennis zijn in toenemende mate mobiel. Dynamische bedrijven kiezen voor de kennis, connecties en locatie van agglomeraties. Nederland concurreert daarin niet met Engeland en Frankrijk, maar met Londen en Parijs. Het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC) loopt voorop met het versterken van het imago van HollandCity, waarin (toeristische) trekpleisters elkaar aanvullen, spoorlijnen als metrolijnen worden gezien, er aandacht is voor duurzaamheid en bereikbaarheid, en voor de balans tussen lusten en lasten.

Nederland als HollandCity versterkt ons imago als vestigingsland en lost knelpunten op.

Hoe blijft HollandCity aantrekkelijk voor het (inter)nationale bedrijfsleven? Hoe zorgen we ervoor dat kapitaal, arbeid en kennis op de juiste plek, binnen HollandCity, terecht blijven komen? Daarvoor moeten we investeren in R&D, hoger onderwijs, infrastructuur en verbindingen. Een coherente aanpak verbindt en versterkt onze sterke punten, de trekpleisters, en maakt het mogelijk knelpunten in termen van infrastructuur, congestie en krapte op te lossen.

HollandCity Lab versterkt het verdienvermogen van Nederland in internationaal perspectief door de concurrentie aan te gaan met agglomeraties als Londen en Parijs. Als we goed analyseren waar onze sterke punten liggen voor bedrijvigheid qua locaties, verbindingen, toeleveranciers en personeel, en deze sterke punten nog verder verbeteren, kan Nederland daarop effectief gepromoot worden. Zo versterken we ons imago als vestigingsland en lossen we knelpunten op.

Het onderzoek in de Socio-Economic Innovation Labs vergroot het duurzame verdienvermogen van Nederland.

Colofon: Januari 2020. Dit stuk is opgesteld door het SSH-beraad (Social Sciences en Humanities). Het SSH-beraad bestaat uit de voorzitters van de Raad voor Geesteswetenschappen, de Sociaal-Wetenschappelijke Raad en de vier landelijke decanenoverleggen Economie en Bedrijfskunde, Letteren en Geesteswetenschappen, Rechtsgeleerdheid, en Sociale Wetenschappen en als gast de directie van het NWO-domein Sociale en Geesteswetenschappen (SGW). Lees meer over het SSH-beraad op: www.sectorplan-ssh.nl/nieuws/publicatie-ssh-beraad. Tekstredactie: Paulina Damen, Vormgeving: WAT ontwerpers